

Fångvård och vård av frigivna.

Av föreståndaren för centrala hjälpbyrån, pastor *J. Uddin*, Stockholm.

Redan har ett sekel förflutit sedan reformarbetet av fängelseväsendet begynte på allvar. Samhället vaknade till medvetande om andra förpliktelser mot en fånge än att nödtorftigt hålla honom vid liv och förhindra hans rymning. Uppgiften blev att icke blott straffa, utan även samtidigt förbättra. Något slutligt gott har på detta område lika litet som på andra upphunnits. Men på många sätt har dock under den gångna tiden en verklig fångvård framvuxit enligt detta ords betydelse.

Dessa reformsträvanden ha med nödvändighet dragit andra reformplaner med sig. Det insågs allt klarare, att man icke hunnit mer än halvvägs, om man sökte förbättra fångarna under strafftiden, men sedan lämnade dem vind för väg under den svåra tiden efter frigivningen. Just då skulle de gamla svårigheterna återvända, än mer försvårade av vanäran. Just då skulle de nya uppsåten visa sin styrka eller sin svaghet. Den undervisning och handledning och uppfostran, som ägnades fångarna, krävde med nödvändighet som avslutning en kraftig skyddsverksamhet.

För att odla detta vidsträckta verksamhetsfält bildades under förra århundradet s. k. fångvårdssällskap i rikets flesta län. Kristianstads län gjorde början 1848. I allmänhet var det fångvårdsmän, som togo initiativet.

Man länkade sig i begynnelsen, att varje län borde sörja för sina frigivna. Detta program visade sig snart mindre

tillfredsställande. Man fann sig ofta icke kunna göra den frigivne en bättre tjänst än att bereda honom utkomst på en ort, där hans föregående var för de flesta okänt, så att icke hans mod nedslogs och hans försök att börja på nytt motarbetades genom misstro och elakhet. Den ena orten kunde också ha större behov av arbetskraft än den andra. Det kunde även lätt inträffa, att den ena föreningen av begränsade tillgångar hindrades lämna den frigivne så effektiv hjälp, som en annan möjligen kunnat. Och slutligen kunde mångfaldiga anledningar föra en fångvårdsförenings skyddslingar till andra föreningar, vilka i sådant fall borde äga kännedom om de erfarenheter om klienten, som förut gjorts. Fångvårdssällskapens isolering visade sig förlamande för verksamheten, och behovet av sammanlutning gjorde sig gällande.

Det var detta centralisationssträvande, som 1879 gav anledning till en nybildning på området. Dåvarande generaldirektören i fångvårdsstyrelsen G. Fr. Almquist gav impulsen, då han till den 16 juni nämnda år sammankallade fångvårdsstyrelsens ledamöter och tjänstemännen vid fångvårdsanstalterna i Stockholm till möte i fångvårdsstyrelsens lokal. Mötet beslöt konstituera sig under namn av Centralföreningen till stöd för frigivna. Som första punkt på föreningens program uppsattes »att genom förbindelse med lokala skyddsföreningar samverka med och understödja dessa i deras verksamhet till frigivnas bästa.» Därjämte borde föreningen »även omedelbart, för att därigenom söka förekomma återfall i brott, bringa moraliskt stöd och materiell hjälp åt ur fängelse frigivna.»

Föreningen har alltsedan i allmänhet bibehållit samma sammansättning som vid bildningen och sammanträtt till månatliga sammankomster i fångvårdsstyrelsens sessionsrum. Medlemsavgifter ha ej upptagits, utan har fångvårdsstyrelsen av fångvårdens »besparingskassa» eller från understyrelsens förvaltning stående fonder utanordnat för verksamheten nödiga medel.

Centraliseringsåtgärderna visade sig i vårt land lika svårlösta som annorstädes. Frukten för centralorganet som en styrande myndighet, vilken skulle komma att lägga band på de enskilda föreningarnas självständighet försvårade den viktiga frågans lösning. För att kunna för sammanslutningen åstadkomma någonting alls måste Centralföreningen begränsa sitt syfte därtinnan till det minsta möjliga. Den begärde således blott, att de lokala föreningarna ville till Centralföreningen insända en årlig redogörelse för sin verksamhet i och för införande av densamma i Centralföreningens årsberättelse. Så har ock alltsedan skett. Centralföreningen erbjöd sig vidare att efter förmåga deltaga i de lokala föreningarnas kostnader där så kunde finnas påkallat.

Föreningen har i stället med desto större intresse ägnat sig åt sin andra mer direkt gagnande verksamhet, de frigivnas stödande. Året 1906 innebär härvidlag en viktig vändpunkt. För att bättre kunna tillgodose de frigivnas behov av arbetsanställning träffade föreningen nämnda år avtal med en enskild kommissionsbyrå om hjälp med platsförmedling. Överenskommelsen visade sig lycklig. Antalet arbetsanställda var redan första året 64 och steg följande år till 171. Samarbetet med den enskilda platsbyrån fortgick lyckligt till 1911, då densamma överläts i andra händer och trädde i den enskilda föreningen »Skyddsvärnets« tjänst.

Det var klart att Centralföreningen icke fördenskull kunde låta allt återgå till det gamla. Man hade haft nog erfarenhet av pänningunderstöd, som använts illa, beklädningshjälp, som förvandlats till brännvin. En rationell och modern anordning från fångvårdens sida av hjälparbetet var en tvingande nödvändighet. Centralföreningen öppnade omedelbart egen byrå för platsanskaffning m. m. under namn af Centralföreningens platsbyrå.

Verksamheten för frigivna hade därigenom på visst sätt fastare sammanknutits med fångvården. En rad om-

ständigheter syntes emellertid göra en än större enhetlighet önskvärd. Och fångvårdsstyrelsen tvekade icke att gå vidare på den inslagna vägen och tog steget helt ut, då Centralföreningens platsbyrå förra året lades direkt under fångvårdsstyrelsen under namn av Kungl. Fångvårdsstyrelsens Centrala Hjälpbyrå.

Då denna utveckling och anordning hittills torde vara ganska ovanlig, må det vara tillåtet att i det följande något utförligare motivera densamma.

*

Vem bör ansvaret för en stark skyddsverksamhet i första rummet åligga? — Man torde ha rätt att svara: fångvårdsmännen själva.

De frigivna äro i många avseenden ett slags människor för sig. Allmänheten bedömer dem lätt antingen för hårt eller för mildt. Det dagliga umgänget med dem i fängelset uppenbarar bäst deras fel och förtjänster. Det måste därför anses gagneligt att samma personer, som under fängelsetiden lärt känna dem, även söka ordna på bästa sätt för dem efter frigivningen.

Denna möjlighet att verkligen hjälpa utgör också det förnämsta stödet för framgången av fångvårdsmännens svåra uppfostringsarbete. Fången ser i sina överordnade icke bara sina plågåre, utan också sina hjälpare, om han vill göra sig förtjänt därav. Han sluter sig till dem med större förtroende och blir mottagligare för gott inflytande. Ingen verkligt framgångsrik fångvård kan länkas utan att den också utmynnar i skyddsverksamhet.

Vad som på detta sätt är en plikt blir också en rättighet. Mycken tid och många krafter användas i fångelserna på att fostra de bestraffade. Men detta arbete når icke något verkligt resultat förrän efter frigivningen och är därför ej heller förrän då avslutat. Det är efter frigivningen, som den utsådda säden skall begynna bära frukt. Varje fångvårdsman har därför rätt att kräva sådana an-

ordningar, att han själv kan så långt som möjligt följa den frigivne och se till att den utsådda säden kan få utveckla sig under någorlunda drägliga förhållanden och ej trampas ner av oöverbanneliga svårigheter.

I den av fångvårdsstyrelsen under fjolåret utfärdade arbetsordningen för fångelserna har fångvårdens uppgifter med avseende på tiden efter frigivningen kommit till klart uttryck. Fängelseförvaltningarna äro ålagda att så långt möjligt är anskaffa avgående fångar goda platser och eljest på bästa sätt stödja dem.

Fängelseförvaltningarnas många svårigheter härvidlag ligga emellertid i öppen dag. Platsförmedling allra mest åt frigivna är en vanskelig uppgift och kräver mycket arbete och helst en rationellt anordnad byrå. I fråga om fängelseförvaltningarna kan man knappast begära, att de skola kunna sträcka sig längre än till några av dem kända arbetsgivare i deras omnejd. Däremot kunna på grund av den närvarande anordningen av fångelsernas arbetsdrift till samma yrkesfängelse sammanföras fångar från hela landet. Straff- och tvångsarbetsanstalternas skyddsverksamhet krävde en gemensam Centralbyrå, därifrån hela arbetet kunde överblickas, och vilken vid behov kunde lämna bistånd, där sådant begärdes.

Ur den uppfattning av fångvårdens uppgifter med avseende på skyddsverksamheten, som i det föregående framhållits, framgår med nödvändighet, att även den centrala byrån för anskaffande av platser åt frigivna bör tillhöra fångvårdens eget område. Den kan icke med tillräcklig fördel lämnas helt åt frivilliga krafter. Först genom den centrala hjälpbyråns anslutning till fångvårdsstyrelsen har räddningsverksamheten fått sin starka betoning såsom en hela fångvårdens viktiga angelägenhet.

Till nyssnämnda motiv för fångvårdsstyrelsens beslut med avseende på centralbyrån slutar sig ännu ett av icke mindre vikt. De gamla svårigheterna att kunna åstad-

komma en centralisering av skyddsverksamheten framträdde på ett beklagligare sätt än någonsin.

Det livliga intresse för räddningsverksamhet, som under vårt århundrade upplammat, har framkallat en mängd nya initiativ och flera nya arbetsorganisationer ha bildats. Fängelseförvaltningarna och skyddsföreningarna ha tagit nya och friska tag. Den svenska kyrkan har genom sin diakonistyrelse gripit sig an arbetet med det livligaste intresse. Frälsningsarmén har sedan länge gått i spetsen i fråga om stora sociala räddningsföretag.

På samma gång arbetet vann i intensitet, gjorde sig bristen på enhetlighet allt kännbarare. Tiggeriet och dagdriveriet ha uppmuntrats genom alla tillfällen att få hjälp, än här och än där. De sämsta elementen ha dragit den bästa nyttan av verksamhetens sönderfallande, och deras cirkulation har i hög grad underlättats av våra dagars goda kommunikationer. Fastän de olika organisationerna till mycket stor del haft samma klientel, har dock den ena icke kunnat tillägna sig den andres erfarenheter.

Så som saken hade utvecklats sig, föreföll det omöjligt för någon enskild organisation vid sidan av de andra att kunna vinna allmänt erkännande såsom för alla gemensamt centralorgan. Svenska kyrkan har i diakonistyrelsens byrå sitt eget centralorgan på området. Frälsningsarmén har sitt i sin sociala byrå i huvudstaden; etc.

Om någon verklig centralisering av arbetet skulle kunna åstadkommas, så måste centrum förläggas till ett område, som dock ingen, vilken vill arbeta för frigivna fångar, kan komma förbi, d. v. s. till fångvården själv. Även strävan efter enhetlighet framkallade fångvårdsstyrelsens centrala hjälpbyrå.

*

Den nya anordningen för centralisering har hittills visat sig lycklig. Allra bäst har naturligtvis samarbetet med fängelseförvaltningarna kunnat ordnas. Allt arbete för de frigivnas arbetsanställning och hjälp, som av dem

utföres, blir för byrån känt genom en redogörelse därför, som enligt föreskrift av fångvårdsstyrelsen månatligen från rikets samtliga straff- och tvångsarbetsanstalter till byrån insändes. Redogörelsen innefattar även meddelanden om sådan hjälp, som till äventyrs lämnats av skyddsförening, kommun eller enskild. Beträffande planerna i omedelbart sammanhang med frigivningen är byrån på detta sätt mycket väl underrättad. Det för rapporten fastställda formuläret är ganska utförligt. Det innehåller den understöddes fullständiga namn, födelsedag, hemort, brott, straff och strafftid, anledning till brottet för så vitt densamma kunnat utrönas, uppförande i fängelset, flit och arbetsskicklighet, understödets form och summariska anteckningar om föregående levnadsförhållanden. Dessa rapporter sammanföras på byrån i byråns generalregister, nummerade, lösa akter, en för varje klient, tillgängliga genom ett lappregister.

För Stockholm, där arbetets splittring blir särskilt kännbar, har fångvårdsstyrelsen dessutom utfärdat särskilda föreskrifter. Alla straff- och tvångsarbetsfångar, som hava sin hemort i Stockholm och vid frigivningen förpassas dit, förståndiges att efter sin ankomst omedelbart anmäla sig på byrån. För att denna bestämmelse skall bli effektiv har också föreskrift utfärdats, att den frigivne tillkommende premiemedel, vilka förut fått av honom utkvitteras på olika ställen, i pastorsexpeditionerna, i polisen m. m., skola översändas till Centralbyrån för att av densamma antingen disponeras till den frigivnes bästa eller till honom överlämnas, om han ej behöver vädja till byråns bistånd. Till byrån anmäles samtidigt, om den frigivne anses kunna hjälpa sig själv eller om särskilda dispositioner för honom träffats.

Fångvårdens räddningsarbete har genom nu nämnda anordningar vunnit en fast organisation. Alla planer och anordningar för tiden närmast efter frigivningen samlas i

byråns generalregister, och fängelseförvaltningarna kunna därur vid förefallande behov rekvirera utdrag.

För ett bättre samarbete med enskilda hjälporganisationer har en ny form försökts, ett konsekvent genomförande av de anordningar, som nyss framställts. Byrån har till skyddsföreningar och därmed jämställda organisationer utsänt begäran, att även de måtte till byråns generalregister anmäla av dem lämnade understöd — mot att de i gengäld kunna i likhet med fängelseförvaltningarna begära de upplysningar, som byrån vid förefallande behov må vara i stånd att lämna.

Anordningen är nyligen börjad och det är för tidigt uttala sig om dess resultat. De begärda meddelandena lämnas byrån beredvilligt. Men det ligger i öppen dag, att en skyddsförening ofta måste omedelbart behandla en begäran om understöd, och att tiden därför ofta ej tillåter inhämtande av upplysningar från centralbyrån. Malmöhus läns förening till stöd för värnlösa och fallna har därför föreslagit, att byrån borde för varje frigiven upprätta ett slags motbok, närmast i överensstämmelse med de böcker, »frigivningspass«, som tilldelas villkorligt frigivna. Boken borde förvaras hos den skyddsförening, som senast haft den hjälpsökande om hand. I densamma skulle anteckningar göras i diarieform om vad som med den frigivne försökts och lyckats eller misslyckats. Förslaget har mycket för sig, men stöter också på många svårigheter.

En mycket tillfredsställande form för samarbete har kommit till stånd mellan byrån och svenska kyrkans diakonistyrelsens avdelning för räddningsarbete. Styrelsen har nämligen denna avdelning huvudsakligen förlagd till Centrala Hjälpbyråns lokal. Alla anteckningar om arbetet göras på samma handlingar. Styrelsen har den stora förmånen av tillgång till byråns handlingar, och byrån överlämnar med tacksamhet åt diakonistyrelsen fall, som den vill åtaga sig. Den ena har ständigt kännedom om vad den

andra gör, och var och en kan göra allt vad han hinner utan att dock någonsin komma i vägen för den andra. — Det vore önskligt att detta uppslag till en fullt tillfredsställande enhetlighet, som på samma gång lämnar fria händer åt det oumbärliga enskilda initiativet, kunde vidare utföras, det stora arbetet till gagn.

Ehuru det klart borde framgå även av det föregående, torde dock vara på sin plats att här inskjuta den anmärkningen, att fångvårdsstyrelsens kraftiga initiativ naturligtvis icke avsett att kringskära och motarbeta den enskilda och frivilliga räddningsverksamheten, utan tvärt om att erbjuda även den nya möjligheter till kraftutveckling. Fångvårdsstyrelsen har av gammalt med stora summor understött frivilliga räddningsorganisationer och gör så alljämt.

Det är för tidigt att yttra sig om huruvida fångvårdens direkta upptagande av skyddsverksamheten i utsträckt omfattning på sätt som angivits, kan för nämnda arbete medföra vissa svårigheter. Hittills har dock alla omständigheter pekats i motsatt riktning.

Anordningen har visserligen från visst håll angripits. Det har sagts, att fångvårdsstyrelsen skulle ställa de frigivna under ett slags polisuppsikt, vilket ju är fullkomligt stridande mot verkliga förhållanden. En viss tillsyn över klienterna måste varje skyddsorganisation för frigivna sträva att utöva, och så har ock centralbyrån sökt göra, dock alltid genom frivilliga krafter. Den frigivnes föregående måste i regel röjas för arbetsgivaren, men eljest sker det icke. Om byrån är enskild eller fångvårdens kan därvidlag ingenting betyda. Hur saken än ordnas, så måste det dock helt snart bli för allmänheten känt, vilket klientel byrån har.

Vidare har framkastats, att de frigivna helst vilja slippa ha med fångvården vidare att göra. Härtill svaras, att ingen tvingar dem därtill. De äro fria även så tillvida att de fritt kunna hänvända sig vart de behaga. Dess-

utom torde allmänna meningen bland de frigivna ingalunda vara den, som sålunda antagits. Med det system, som numera i allmänhet råder vid fängelserna, veta fångarna mycket väl, att om de vilja sköta sig, äga de i fångvårdens män överseende och hjälpsamma vänner. Fångvården bildar i många avseenden ett slutet helt, inom vilket de äro tacksamma få lämna sina förtroenden, väl vetande, att de där äro i gott förvar.

*

Centrala hjälpbyrån består f. n. av en föreståndare, en kassaförvaltare, en assistent, ett skrivbiträde och en vaktmästare, var till kommer diakonistyrelsens diakoner. Föreståndaren är tillika pastor vid straffängelset i Stockholm, och kassaförvaltare är en revisor i K. Fångvårdsstyrelsen. För byrån har särskild lokal förhyrts vid Engelbrektsgatan n:r 41, där byrån disponerar 5 rum. Arbetstiden är förlagd till kl. 10—4 vardagar. Mottagningstiden för hjälpsökande är kl. 10—11 f. m.

I förhållande till Fångvårdsstyrelsen äger byrån hela den rörelsefrihet, som erfordras, och varje spår av byråkrati saknas. Byråföreståndaren får månatligen avlämna redogörelse för arbetets gång och är naturligtvis ansvarig för detsamma, men är eljest fullt självständig under det dagliga arbetet. Löpande ärenden behandlas utan uppskov, och viktigare ärenden kunna när som helst hänskjutas till Fångvårdsstyrelsens bestämmande.

För att platser så mycket som möjligt skola kunna beredas direkt vid frigivningen, insända rikets fängelseförvaltningar före den 15 i varje månad uppgift på dem, som under nästföljande månad skola frigivas och då önska byråns bistånd i något avseende.

Till underlättande av möjligheten för arbetsanställning, har byrån satt sig i förbindelse med en hel del tidningsredaktioner och genom deras tillmötesgående erhållit, fritt eller mot erläggande av postbefordringsavgift, något över

100 tidningar från Stockholm och landsorten. Deras annonser om lediga platser genomgås, och i de fall byrån har lämplig arbetskraft att erbjuda, avsändas meddelande därom och erbjudande av vidare upplysningar under diskretion.

För anskaffande av goda platser har också diakonistyrelsen varit behjälplig. En av deras diakoner har rest från socken till socken, hållit föredrag för att intressera folk och upplysa dem om hvad det här gäller. I trakter, där förbrytelser varit sällsynta eller okända, har allmänheten ofta visat sig uppfylld av förskräckelse för varje frigiven såsom för en förfärlig bandit. Föredrag om saken ha varit mycket välbehövliga. Diakonen har vidare genom prästerskapet eller annorledes sökt erhålla kännedom om vilka personer i trakten, som kunde anses lämpliga taga värd om en frigiven och sedan genom personliga besök sökt intressera dem för saken. Det säger sig själft, att personer, som vid sådant besök lovat göra sitt bästa, sedermera ej alltid kunna ha en ledighet att erbjuda vid byråns behov därav. Metoden måste därför kombineras med andra. Men denna form för platsförmedling äger sitt stora värde i den särskilda kännedom om arbetsgivaren och förhållandena på arbetsplatsen, som därigenom vinnes.

Även vid de nödvändiga förundersökningarna av de hjälpsökandes hem- och familjeförhållanden, uppförande och duglighet i föregående arbete m. m. har en diakon lämnat ett mycket gagneligt biträde; likaså i allmänhet där det för byrån gällt att hjälpa utan att synas, vid överlämnande av hyresbidrag direkt till värden etc.

Byrån har lyckats knyta till sin verksamhet omkring 1000 personer såsom ombud; i allmänhet präster eller skollärare, kommunal- eller fattigvårdsmän. Meningen är att så småningom nå fram till minst ett ombud i varje pastorat, så att ett nät av hjälpare står färdigt i hela landet. Ombudens uppgift är att inom sin ort väcka

intresse för räddningsarbetet bland frigivna fångar, att lämna byrån upplysning om arbetsgivare, som äro lämpliga och villiga, samt att vid behov öva en diskret tillsyn över klienter, som inom deras områden erhålla tjänst.

Vid betraktande av de siffror, som byråns verksamhet under fjolåret har att uppvisa, måste ihågkommas, att fjolåret, tillika med en del av 1911, varit byråns egentliga grundläggningsår. Ännu den 1 januari 1912 disponerade byrån allenast ett rum och hela den tjänstgörande personalen bestod av föreståndaren.

Byrån har under år 1912 understött: A) genom anvisad tjänst, arbetsstillfälle eller vård 403 personer, 366 män och 37 kvinnor; B) genom inköp av arbetsverktyg eller beklädnad, genom hyresbidrag, matpängar eller liknande 188 personer, 177 män och 11 kvinnor; C) genom hjälp att på annan ort söka sin utkomst 36 personer, alla män. — Indelingen är uppställd på samma sätt som av gammalt skett i den allmänna fångvårdsstatistiken, vilken upptager samtliga under berättelseåret frigivna personer, som vid afgangen från fångvårdsanstalt kommit i åtnjutande av understöd i en eller annan form. Till jämförelse meddelas, att hela antalet sålunda understödde år 1912 belöpte sig till 1940, däri ej inräknade de många under tidigare år frigivna, som år 1912 jämväl mottagit hjälp.

Såsom av siffrorna framgår har byråns bemödande i främsta rummet gått ut på att skaffa platser, i nödfall åtminstone på arbetshem. Av de 403 personer, som falla under denna rubrik, ha de flesta därjämte erhållit annan hjälp i form av verktyg, beklädnad, hyreshjälp, matpängar, resa till arbetsplats m. m. — De 188 personer, som erhållit hjälp enligt rubrik B, ha i regel fått visa intyg om arbetsanställning, såvitt ej sjukdom eller särskilt ömmande omständighet kunnat föranleda undantag. Rubrik C innebär i allmänhet reshjälp från Stockholm till hemorten, för några sjömän även hjälp till utländsk hamn.

Beklädnadshjälpen är en dyrbar avdelning av verk-

samheten. För att kunna nedbringa dessa kostnader har byrån efter mönster från den danska Fængselshjælpen börjat insamla gamla klädar. Byråns vaktmästare lämnar först hos familjer, han tänker besöka, en skrivelse i brevlådan och infinner sig sedan några dagar efteråt med täckt kärra för att efterhöra, om man har någonting att undvara. Försöket har hittills utfallit mycket väl. På en del ställen, där man ej haft annat att lämna, har han i stället erhållit pänningar. Endast en del myndiga portvakterskor inom den förnämre stadsdelen ha förorsakat svårigheter.

I fångelserna beredes åt fångar som så önska tillfälle att lära ett yrke. Är strafftiden kort, är det naturligtvis endast de första grunderna, de hinna inhämta. För att kunna bereda dem tillfälle till fortsatt utbildning efter frigivningen har byrån i en del fall bidragit till deras uppehälle och avlöning under deras lärotid hos viss mästare. I allmänhet har det tillgått så, att byrån, skyddslingen ovetande, utbetalat genom arbetsgivaren en viss utfyllnad av den avlöning, denna ansett sig kunna betala. Anordningen har visat sig lycklig, även därför att den i allmänhet även uppmuntrat arbetsgivaren att göra sitt allra bästa.

Då och då har byrån fått mottaga klagomål från en arbetsgivare, emedan den och den, som av byrån sänts till honom, avvikit, medförande så och så mycket, som han tillnarrat sig i förskott eller på annat sätt oärligt tillägnat sig. Lyckligtvis har det hittills icke rört sig om större summor, och byrån har återbetalat beloppet. Man vill ju ogärna mista en arbetsgivare, på vilken man sätter värde.

Det ekonomiske underlaget för fångvårdsstyrelsens hjälpverksamhet utgöres av fångvårdens besparingskassa, vilken vid 1911 års utgång visade en behållning av kr. 403,823: 90. Enligt den 10 juni 1912 av kungl. Maj:t stadfäst reglemente för denna kassa användas densammas inkomster enligt fångvårdsstyrelsens beprövande till understödjande av frigivna, till underhåll av »särskild plats-

byrå« och till stödjande av föreningar eller skyddshem; som verka till frigivnas bästa. Även avkastningen av några under fångvårdsstyrelsens förvaltning stående donationer äro för ändamålet disponibla. Slutligen har riksdagen i år i likhet med föregående år på extra stat anvisat 10,000 kr. att av fångvårdsstyrelsen för skyddsverksamheten användas. Till enskilda förenings understödjande utbetalar Fångvårdsstyrelsen årligen 12,000 kr. och mera.

*

En hel del frigivna lämna fängelserna med nedsatta krafter och hava stort behov av någon tids rekreation under måttligt arbete.

Och hur många äro icke de frigivna som tränga till att riktigt tagas om hand, uppfostras nästan som barn!

Många urspårade behöva också särskild tillsyn under någon tid, så att man må komma under fund med ärligheten i deras nya uppsåt, innan de rekommenderas till enskild arbetsgivare. Med vart år som går visar sig en sådan prövning och sovring allt nödvändigare, om ej hela arbetsmarknaden skall till ytterlighet försvåras. Saken är möjligen i vårt land särskilt ömtålig. Den svenska folkkaraktären gör våra skyddslingar svårhanterliga och trotsiga, våra arbetsgivare pessimistiska. Förhållandet mellan herre och dräng saknar den gemyttlighet, som övervinner så många svårigheter. En arbetsgivare, som misslyckas, försöker sällan en gång till. Det enda, som torde kunna åstadkomma någon stabilisering av arbetsförmedlingen är en egen försöksanstalt, där tvivelaktiga element få underkasta sig en tids prövning. Det visar sig då, att många genast vägra underkasta sig den tillsyn, en sådan anstalt ålägger, strax röjande sitt mindre allvarliga uppsåt, och att andra helt snart tröttna på anstaltens regelbundna, arbetsamma liv utan alkohol. Systemet frånskiljer på så sätt mindrevärda element, en ingalunda föraktlig vinst.

Som en ringa begynnelse till en sådan rekreations-, uppfostrings- och provningsanstalt inköpte fångvårdsstyrelsen i fjol egendomen Åby vid en liten station Bärby, en mil från Upsala. Lanthemmet öppnades under juli månad 1912. Plats finnes för circa 15 skyddslingar.

Ett sådant hem kommer att nästan helt och hållet vara beroende av föreståndarens kvalifikationer. Styrelsen var nog lycklig finna en synnerligen lämplig föreståndare, diakon H. Kjellberg. Hemmet har hittills varit enbart till glädje.

Alla kontrakt med skyddslingarna och tryckta plakat på väggarna ha omsorgsfullt undvikits. Kontrakt att stanna viss tid på vissa villkor ger lätt skyddslingen den föreställningen, att han är outhärlig och gör honom pretentiös. Beslutar han sig för att gå, är kontraktet värdelöst. — Karakteren av hem skulle också minskas av tryckta ordningsregler. Man har lämnat hela dagordningen åt föreståndarens bestämmande. Han har samma myndighet, som husefadern i andra gårdar på landet. Och föreståndaren har förstått vinna sitt inflytande genom att undvika att befalla. Han börjar själv arbeta vid viss tid och ingen mankerar. Inga bestämmelser finnas beträffande tiden att gå till sängs. Men efter dagens id äro alla nöjda med att gå till vila vid niotiden. Ingen kyrkplikt förekommer, men skyddslingarna följa i allmänhet föreståndaren till kyrkan och ha t. o. m. bildat en sångkör, vilken uppträtt såväl där som i ett närbeläget missionshus. Måltiderna intagas gemensamt av föreståndaren, hans hustru och skyddslingarna. Hela hemmet gör intryck av ett vanligt gott hem på landet.

Vid hemmet sysselsättas såväl yrkes- som grovarbetare. Vi ha en skomakare, för någon tid sedan tillfälligt ej mindre än tre stycken, en skräddare, en snickare, en kock. I julas, då ett upprop i tidningarna tillförde hemmet åtskilliga böcker, sysselsatte hemmet även en bokbindare. Grovarbetarna få arbeta i trädgården, ladugården och jordbruket. Äro de ovana vid sådana sysslor få de lära sig

dem, för att sedan om möjligt kunna få plats på landet och lämna huvudstaden för alltid.

Skyddslingarna erhålla allt fritt och dessutom en dagspänning, varierande efter ådagalagd flit. I vissa fall har ackordsarbete kunnat användas och betalats ganska väl.

En mycket glädjande omständighet är, att grannarna, som i början vid egendomens inköp av fångvårdsstyrelsen voro ytterst uppskrämda, nu blivit helt omstämnda. Förhållandet mellan dem och hemmet präglas nu av stor välvilja.